

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на

Елена Теофилова Цветкова „Логически методи за изследване на семантиката на естествените езици“ за присъждане на ОНС „Доктор“ в професионално направление 2.3 Философия, по научна специалност „Логика“, с научен ръководител проф.д-р Тодор Румянов Полименов

Данни за дисертанта

Не познавам лично докторантката, но от приложената автобиография се вижда, че тя има сравнително бързо професионално развитие – завършена ОКС „Бакалавър“ по философия през 2013 г., магистър по история на философията през 2014 г. и редовна докторантура по логика в Катедрата „Логика, етика и естетика“ на Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Данни за докторантурата

От подадените за защита дисертация, автореферат и автобиография се вижда, че научният ръководител е работил сериозно с докторантката и доказателство за това е постигнатият много добър изследователски продукт. Докторантурата и процедурата за защита напълно отговарят на изискванията на ЗРАСРБ.

Данни за дисертацията и автореферата

Предложеният за защита дисертационен труд се състои от 218 страници като в съдържанието му се включват увод, три глави, заключение и библиография. Списъкът на литературата включва 130 източници, от тях – 32 на български език, останалите са на английски и немски език. Подборът на източниците издава ерудиция и информираност като сред тях присъстват множество класически автори и значими постижения по избраната тема.

Определено може да се подчертае, че избраната тема е изключително актуална. В днешно време лингвистиката и логиката се развиват като че ли разделени, но науките за езика имат нужда от нейната методологична роля. Дисертацията е насочена към прилагане на логическия анализ като инструмент за изследване на понятието за значение в естествените езици, което може да доведе до точното му дефиниране и изясняване що е смислено изказване с предимство пред емпирично-психологическия подход на лингвистиката. Авторката е убедена, че в полето на логиката може да се даде по-адекватно обяснение на тези понятия. Тя обаче иска да посочи реалния принос на логиката в семантиката на естествените езици, а не само да покаже, че тя е успешен метод за анализ. За да постигне поставената цел Елена Цветкова разглежда в първата част дефинирането на понятието за значение в контекста на прагматичната семантика, където след Витгенщайн понятието за значение е определено през употребата на изразите и изреченията. Във втората част се анализира приноса на формалната семантика, където понятието за значение е разгърнато с оглед на истинностно-функционалната структура на изказванията. Третата част разглежда приноса на модалната, или интензионалната логика. Обоснован е изводът, че логическата семантика допълва постигнатите в лингвистиката резултати и дори решава проблеми, с които последната не се справя. Става дума за проблеми, свързани с успешната комуникация, които могат да се решават с логически средства. Те не могат да се обхванат чрез граматико-синтактичните правила.

Трябва да се отбележи, че авторката аргументира използването като синоними на термините „логика“ и „философия на езика“, т.е., работи с едно по-разширено разбиране за предмета на логиката.

Авторефератът изразява добре постиженията на дисертацията.

Научни приноси

Научните постижения в дисертацията могат да бъдат описани като поставяне и доказване с нови извори и теоретични средства на съществени нови страни в съществуващите вече научни проблеми и теории, в осмислянето от гледище на логиката на проблеми на лингвистиката, с които последната не се справя. Целта е изводите, до които се стига, и постигнатите резултати да служат за разширение на теориите за езика. Новаторството в анализа е не само в откриването на реални проблеми, но и в умението да бъдат осмислени с помощта на логиката. Всичко това достатъчно убедително демонстрира необятните възможности за приложения на философското знание.

Първият от представените от Елена Цветкова приноси моменти е разгърнат във всичките три части на дисертацията. Това е изпълнението на основната цел на изследването – обяснение на начина, по който методите на логиката могат да се прилагат за преодоляване на трудности, с които граматиката и лингвистиката не се справят. В първата част чрез вникване в ключови идеи на прагматичната семантика се прави опит да се дефинира какво означава едно изказване да е смислено и да се обясни защо в граматико-синтактичната структура на изреченията не се дават критерии за смислено изказване, но те могат и трябва да се търсят в логиката. В търсене на отговор авторката се опира на идеята за успешна комуникация и на евристични идеи на П. Стросън и Р. Брандъм. Във втората част чрез обръщане към формалната семантика авторката се стреми да докаже, че понятието за значение може да се разбира обективно с помощта на логическия анализ: ако някой разбира значението на едно изречение и значението на израждащите го думи, може да разбере дали направените следствия на основанието на съдържателните думи в изречението са валидни

или не. Особено интересен във втората част е анализът на идеите на Г. Фреге и неговия анализ на изказванията за идентичност. Разглеждането показва ясно предимствата на истинностно-функционалния анализ, чрез който се показва как значението на изречението може да се сведе до зависимост от условията за истинност и така да се определи самото понятие за значение, като се покаже кога едно изречение е истинно. В третата част чрез анализ на интенционалните контексти се търси отговор на някои въпроси, с които формалната семантика не може да се справи.

С оглед на разгърнатия в трите части анализ приемам и втория научен принос на Елена Цветкова – решаване чрез логически методи на проблема на Н. Чомски за обективния характер на семантическите категории.

Аргументирани са и другите постижения на авторката. Прагматичното обяснение на понятието за значение като динамично, а не като статично съдържание на един термин позволява да се конкретизира критерий за транс-световна идентификация. В третата част чрез анализ на понятието за интензия на термините и ролята на дефинициите се показва, че значението е обективен критерий за транс-светова идентификация.

Убедително е защитено в разгърнатия анализ най-вече в първата и отчасти в третата част разграничението на Дж. Остин на перформативи и констативи, независимо от таксономията на речевите актове.

Заслужават изключително позитивна оценка ясният и определен стил на изложение, стремежът за извеждане на заключения и аргументиране на тези по всички дискуссионни моменти. Личи си, че Елена Цветкова е потопена в реализирания анализ, добре познава и умело използва коментираните логически методи и философски идеи.

Нямам съществени забележки към изследването и препоръчвам на авторката да помисли за едно негово издаване, което ще предизвика интерес на философи и езиковеди.

Публикации и участия в научни форуми

От представената справка се вижда, че Елена Цветкова има два изнесени доклада на конференции и пет публикации по темата на дисертацията, в които е представила основни идеи и постижения на дисертационния труд. Радвам се да приветстваме в скромната философско-логическа гилдия още един млад, компетентен и сериозно ангажиран с методологичните проблеми на логиката изследовател.

Заклучение

Общото ми впечатление от дисертационния труд и развитите в него идеи е изключително позитивно и на основата на анализа на постигнатите резултати изразявам готовността си да гласувам за присъждането на Елена Теофилова Цветкова на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 2.3 Философия, научна специалност „Логика“.
17.04.2019 г.

ПОДПИС:

(Проф.д.н. Вихрен Янакиев Бузов

Философски факултет, ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“)